

1900-talets historia

(åk 8–gymnasiet)

1900-talet är förmodligen det blodigaste århundradet i mänsklighetens historia men för Sveriges del var det en fredlig period. Vi förklarade oss alliansfria i fred och neutrala i krig. I visningen berättar vi om hur politiken, försvaret och det civila livet i Sverige formades av de stora krigen i världen.

Allmän värnplikt infördes 1901 och i lumpen skulle nationens män fostras till ordentliga medborgare. Värnplikten blev också ett argument för rätten att rösta, för alla män. När ”det stora kriget” bröt ut hade många en romantisk bild av slagfältet som en plats där unga män kunde pröva sin mandom. Med dragna värjor och modet hos varje enskild soldat skulle striderna avgöras på några veckor. Istället blev första världskriget en total katastrof. Ny teknik och ihärdig propaganda ledde till en utdragen och blodig konflikt. Se mötet mellan gammalt och nytt i vapen och uniformer från kriget som förändrade världen.

I spåren av första världskriget följde en stark fredsoptimism. I Sverige inleddes arbetet med att bygga upp ett folkhem genom sociala reformer som sjukersättning, folkpension, betald semester och bättre bostäder. Men hade alla rätt till dessa fördelar? Vägen mot välfärdssverige kantades av politiska motsättningar, våldsamma demonstrationer – och rasbiologisk forskning.

Vid andra världskrigets utbrott ryckte hundratusentals män in i beredskap. I ett mobiliseringsförråd får ni se soldatutrustning som hjälmar, skidor och snuskburkar. Frivilliga kvinnor i Lottakåren tog emot krigsbarn från Finland. Matbrist och oro präglade det civila samhället. Genom ransonering skulle bristvarorna fördelas rättvist och folkets påhittighet sattes på prov när allt ifrån gummi till kaffe saknades. Det var viktigt att hålla Sverige utanför kriget men till vilket pris? Transiteringstrafik, neutralitetsproblematik och flyktingpolitik visar på den svenska hållningen under kriget.

Atombomberna över Hiroshima och Nagasaki satte stopp för andra världskriget. Freden övergick efter hand i kallt krig och ständigt kärnvapenhot. En modell av Berlinmuren symboliserar järnridån mellan öst och väst. Hur förberedde man sig i Sverige för ett eventuellt tredje världskrig?

När kommunistblocket föll samman ändrades säkerhetssituationen för Sverige, försvaret bantades ned och värnplikten togs bort år 2010. Idag har säkerhetsläget ändrats i vårt närområde och värnplikten är återinförd igen.

Arbeta gärna före eller efter besöket med följande frågor

1. **Nämn några av de följder den allmänna värnplikten fick på det svenska samhället.**
2. **Vilka nya typer av vapen började användas i stor skala under första världskriget?**
3. **Hur påverkades Sverige under första världskriget?**
4. **Vilket år fick vi allmän rösträtt i Sverige?**
5. **Vad hände i Ådalen 1931?**
6. **Jämför fascismen i Italien med nazismen i Tyskland – skillnader, likheter?**
7. **Vad innebar det så kallade transiteringsavtalet som Sverige ingick med Tyskland?**
8. **Folkhälsan förbättrades märkbart under andra världskriget, vad berodde det på?**
9. **Vilka var de två stora försvarsallianser som dominerade världen under kalla kriget?**
10. **Hur förberedde sig Sverige inför ett tänkt angrepp under kalla kriget?**